

UMCS

UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE
Wydział Filologiczny, Instytut Neofilologii

DR HAB. URSZULA TERENTOWICZ-FOTYGA, PROF. UMCS
KATEDRA ANGLISTYKI I AMERYKANISTYKI

Dr hab. Urszula Terentowicz-Fotyga, prof. UMCS
Katedra Anglistyki i Amerykanistyki
Wydział Filologii
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Ewy Kroplewskiej-Kuśnierz

pt. „Where Two Worlds Meet:

Maori/Pakeha Visions of New Zealand in Contemporary Maori Fiction in English”

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska „Where Two Worlds Meet: Maori/Pakeha Visions of New Zealand in Contemporary Maori Fiction in English” napisana została przez panią mgr Ewę Kroplewską-Kuśnierz pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Davida Malcolma.

Zadaniem rozprawy, jak wyjaśnia we Wstępie autorka, jest przedstawienie teoretycznej wiedzy o kulturze Nowej Zelandii, a w szczególności o jej maoryskich korzeniach i europejskich wpływach. Doktorantka postawiła sobie za cel „ukazanie złożoności kulturowej spuścizny Nowej Zelandii, jej współczesnej hybrydowości, jak również wyjaśnienie w jaki sposób rozmaite elementy składające się na [literaturę tego obszaru] kształtują jej współczesny obraz” (3). Ta teoretyczna wiedza, dodaje autorka, poparta jest przykładami pochodzącymi z powieści i opowiadań trójki autorów Patricii Grace, Keri Hulme oraz Witiego Ihimaery.

Skupiając się na celu pracy sformułowanym we Wstępie, pragnę podkreślić, że zarówno temat, jak i zakres badań uważam za ciekawy i wartościowy. Studia nad twórczością pisarzy maoryskiego renesansu są w fazie rozwoju. Zarówno sama literatura,

jak i krytyczna refleksja nad nią stanowią stosunkowo nowe pole kulturowej i krytycznej produkcji, oferując badaczom inspirującą przestrzeń do naukowych eksploracji. Jeśli skupimy się na celach zawartych we Wstępie, to należy uznać, iż zadanie, jakie postawiła przed sobą pani magister Kroplewska-Kuśnierz zostało uwieńczone sukcesem.

Rozprawa liczy 260 stron i ma klarowną, uporządkowaną kompozycję. Składa się z Wstępu oraz sześciu rozdziałów, podzielonych na części odzwierciedlające kolejno omawiane aspekty. Całość zamyka konkluzja, streszczenie w języku polskim, spis ilustracji oraz obszerna bibliografia.

Wstęp jest dość zwięzły, przedstawia główne cele oraz kompozycję pracy. Można się zastanowić czy nie warto byłoby uzupełnić go o choćby skrótowy zarys stanu badań, lokujący aktualne studium na tle innych, podobnie zakreślonych prac. W obecnej wersji, poza krótkim stwierdzeniem, że „when it comes to the context of Oceania, there is no such substantial research done, and it is also lacking in the content of New Zealand writing” (3), takiego osadzenia nieco brakuje.

Część druga, stanowiąca właściwie pierwszy rozdział pracy, poświęcona jest wprowadzeniu do literatury Nowej Zelandii. Autorka sprawnie przeprowadza czytelnika od literatury oralnej z okresu przed kolonizacją, poprzez prozę XIX i XX wieku i obrazy ludności maoryskiej w literaturze anglojęzycznych kolonizatorów, aż do współczesności, a w szczególności do okresu maoryskiego renesansu, będącego w centrum zainteresowania badaczki. Praca w przekonujący sposób pokazuje wpływ i efekty przejścia do kultury pisanej na proces tworzenia maoryskiej tożsamości oraz omawia za krytykami stereotypy, jakie dominowały w percepcjach kolonizatorów. Co istotne, wprowadza też perspektywę genderową, która rozwinięta zostanie w części szóstej. Choć główną osią zainteresowania doktorantki jest okres późniejszy, a w szczególności pisarze odpowiedzialni za rozkwit literatury maoryskiej, to bogate studium tematów, wątków i perspektyw zaproponowane w tej części pracy stanowi wartościową i interesującą kontekstualizację dalszych rozważań.

Część trzecia, zatytułowana „Przestrzeń i czas” koncentruje się na różnicach w rozumieniu czasu i przestrzeni w odniesieniu do dwóch zestawianych w pracy tradycji kulturowych. Autorka przywołuje konceptualizacje miejsca i przestrzeni Yi Fu-Tuana, które w zasadny sposób uzupełniają teorię Juria Łotmana, wskazującego na fundamentalny charakter konstrukcji przestrzennych w modelowaniu świata oraz rozróżnieniem wprowadzonym przez Hunzikera, Bucheker i Hartig, którzy, choć nie powołują się bezpośrednio na Yi Fu Tuana, to w sposób ciekawy, szczególnie z punktu widzenia badań postkolonialnych, doprecyzowują jego koncepcje, łącząc przestrzeń z instrumentalnym użyciem, a miejsce z osobistym doświadczeniem. Tak zarysowana rama teoretyczna stanowi wartościowy i adekwatny punkt wyjścia do analizy rdzennych i europejskich sposobów doświadczania przestrzeni. Te autorka lokuje w szerszym, historyczno-kulturowym kontekście, omawiając między innymi kwestie wyłączeń, czy znaczenie specyficznych dla ludności maoryskiej miejsc i budynków. Teoretyczno-kulturowe rozważania z harmonijnym sposobem połączone są z analizą literacką powieści i opowiadań, z których autorka skrupulatnie wybiera motywy związane z ziemią i doświadczeniem przestrzeni.

Druga część tego rozdziału poświęcona jest różnicom w doświadczaniu czasu. Doktorantka przywołuje badaczy wskazujących na odmienne od europejskiego postrzeganie przeszłości, kwestionujące wizję historii jako obiektywnej opowieści o czasie minionym. Autorka sporo uwagi poświęca też metaforze spirali jako centralnej dla kultury maoryskiej reprezentacji temporalności i w twórczy sposób łączy ją z omówieniem roli genealogii oraz tradycji opowiadania historii. Rozważania o percepcji czasu stają się w tej części pracy okazją nie tylko do tematycznej analizy tego motywu, ale także do przyjrzenia się specyfice form narracyjnych, a w szczególności kwestii punktu widzenia oraz opowieści jako podstawowej strukturze narracji. Dzięki tak szerokiemu zakreśleniu wątku temporalnego, analiza jest przekonująca, ciekawa i wielowątkowa.

Następne dwa rozdziały poświęcone są kolejno sferze mitów i wierzeń oraz maoryskiej sztuce, w tym w szczególności sztuce wojennej. W pierwszym z tych rozdziałów, zatytułowanym „The contested vision of the world” doktorantka w bardzo interesujący sposób łączy sferę duchową z zagadnieniem gatunku. Wychodząc od definicji i sposobu doświadczania rzeczywistości, omawia funkcję realizmu magicznego, gotyku oraz science fiction, przechodząc następnie do intertekstualnego dialogu, w jaki omawiani przez nią pisarze wchodzi z tekstami centrowymi. Choć motywy gatunkowe i intertekstualne z konieczności potraktowane są dość skrótowo, to z pewnością stanowią ciekawą podstawę dalszych badań. Autorka słusznie konkluduje, że gatunki podważające dominantę literackiego realizmu stają się dla pisarzy (post)kolonialnych sposobem na zakwestionowanie zachodnio-centrystycznej racjonalności.

Mniej osadzony w analizie literackiej jest natomiast kolejny rozdział, poświęcony tożsamości kulturowej, w którym autorka omawia maoryską sztukę i sztukę wojenną. Część ta nie jest powiązana z tekstami literackimi i choć ciekawa edukacyjnie, to wydaje się nieco wyrwana z linii argumentacji, szczególnie biorąc pod uwagę podtytuł pracy. Można się zastanowić czy nie warto byłoby albo połączyć jej z częścią drugą, albo, co wydaje się logiczniejsze, przenieść na koniec pracy jako interesujący, ale jednak oddzielony do głównego wyводу, załącznik.

Część szósta, czyli piąty rozdział pracy, zatytułowany „The Image of Society” omawia kolejno kwestię płci i płciowości, relacji społecznych, postrzegania ciała, problemów, z jakimi boryka się współczesna Nowa Zelandia, a wreszcie języka jako narzędzia konstruowania rzeczywistości. Ta część pracy obejmuje bardzo szerokie spektrum zagadnień, które dodatkowo podzielone są na odrębne, choć powiązane ze sobą, problematyki, takie jak edukacja, przemoc, patriarchy, rola kobiet we wspólnocie. W efekcie tak szeroko zakreślonej, a jednocześnie tematycznie podzielonej analizy, ta część pracy pozostawia pewne uczucie niedosytu w kontekście interpretacji tekstów literackich. Część z nich omawiana jest bardzo skrótowo, jak choćby *Potiki* w podrozdziale

poświęconym tradycji patriarchy i poszukiwaniu nowoczesnych form przywództwa. Część wniosków warta byłaby rozwinięcia, jak te w sekcji omawiającej kwestie rasowe. Być może sensownym byłoby połączenie niektórych wątków, przykładowo różnych aspektów doświadczenia maoryskich kobiet, czy kwestii patriarchy i przemocy. Z kolei, część o krajobrazie miejskim można byłoby chyba twórczo połączyć z rozważaniami o centrum i peryferiach w części trzeciej. Dzięki temu interpretacja literacka byłaby mniej rozproszona, a w efekcie możliwe byłoby nieco głębsze zanurzenie się w złożony charakter konkretnych tekstów.

Prace zakreślone tematycznie dość szeroko, jak ta napisana przez panią magister Ewę Kroplewską-Kuśnierz stawiają przed badaczami, szczególnie przed badaczami młodymi, dopiero zaczynającymi swoją przygodę z interdyscyplinarną, rozteoretyzowaną współczesną humanistyką, konkretne wyzwania. Każdy z obszarów niesie ze sobą odrębny, często bardzo rozbudowany dyskurs teoretyczny. Tu, poza teorią postkolonialną, mamy wątki genderowe, zastosowanie perspektywy spacji, kwestie temporalne powiązane z dyskursem historiograficznym, czy wreszcie zagadnienia gatunkowe. Z tą mnogością perspektyw, moim zdaniem, doktorantka poradziła sobie w sposób satysfakcjonujący, dobrze dobierając ramy teoretyczne i sprawnie konstruując podwaliny do analizy kulturowej i literackiej. I choć nie wszystkie koncepty i konteksty przez nią przywoływane wydają się w pełni wykorzystane, nie wszystkie z aspektów kulturowych mają swoje odzwierciedlenie w analizie tekstów literackich, to warto podkreślić, że z pracy emanuje prawdziwa i głęboka fascynacja omawianym tematem. Pasja i wrażliwość badaczki na specyfikę kultury maoryskiej ma dzięki temu szansę zainspirować czytelnika, a to w przypadku studiów mających na celu przybliżenie kultury peryferii szerszemu gronu odbiorców jest ogromną wartością.

Praca ma z pewnością duży ładunek dydaktyczny. Zaznajamia czytelnika z bardzo różnymi aspektami kultury maoryskiej, lokując je w kontekście historyczno-społeczno-kulturowym Nowej Zelandii. Jej istotna wartość polega na zebraniu określonej wiedzy w

wyczerpującym i dość szeroko zakrojonym studium. Ma ono zdecydowanie kulturowy charakter i w przypadku literatury maoryskiego renesansu jest to podejście głęboko uzasadnione. Nie jest to praca nowatorska w aspekcie interpretacji tekstów literackich, ale nie to wydaje się być jej celem. Powieści i opowiadania mają tu charakter ilustracyjny – służą zobrazowaniu określonych kwestii i problemów. Stąd, formułowane wnioski zazwyczaj opierają się na materiale krytycznym cytowanym przez doktorantkę dość licznie i w długich fragmentach i takie podejście jest w pełni uzasadnione. Autorka wykazała się bardzo dobrą znajomością zarówno złożoności kultury maoryskiej, jak i jej recepcji, o czym świadczy szerokie spektrum cytowanych przez nią prac.

Pracę pani magister Ewy Kroplewskiej-Kuśnierz uważam za ciekawą i wartościową. W przypadku pracy napisanej w języku obcym podkreślić należy też jej gramatyczną poprawność i wartki styl, fakt, iż autorka posługuje się ładnym, literackim językiem i operuje bogatym słownictwem.

Wobec powyższego stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji rozprawa spełnia warunki określone w art. 13.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym, to znaczy stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w zakresie literaturoznawstwa oraz umiejętność prowadzenia pracy naukowej. Wnoszę więc o dopuszczenie mgr Ewy Kroplewskiej-Kuśnierz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

14 10 2021

Urszula Terentowicz - Fotyga

dr hab. Urszula Terentowicz-Fotyga, prof. UMCS

